

VIRO JA VENÄJÄ SUOMENOPPIJAN LÄHDEKIELINÄ

Annektrin Kaivapalu *Lähdekieli kielenoppimisen apuna*. Jyväskylä Studies in Humanities 44. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto 2005. 348 sivua (sis. 9 liitettä). ISBN 951-39-2290-1.

Annektrin Kaivapalu tarkastelee väitöskirjassaan lähdekielen vaikutusta suomen kielen oppimiseen. Lähdekielinä ovat viro ja venäjä, ja tutkimuskohteena on kielenoppimisen tutkimuksessa monia kysymyksiä ja runsaita pohdintoja herättänyt aihe: lähdekielen asema (ks. esimerkiksi Ringbom 1987; Latomaa 1993; Schwartz ja Sprouse 1996; Sajavaara 1999; Jarvis ja Odlin 2000). Lähdekielen vaikutuksen on todettu ilmenevän samanlaisuuksina ja erilaisuuksina ja toimivan positiivisesti ja negatiivisesti (Odlin 1989: 26–27; Kellerman 1995: 142). Morfologisesti rikas kieli, kuten suomi, on opittavana kielenä toisenlainen kuin ne kielet, joita pääasiassa on toisena ja vieraana kielenä tutkittu. Suomi on kohdekielenä erilainen kuin esimerkiksi englanti, ja suomi on äidinkielenään englantia puhuvalle erilainen kohdekieli kuin viroa puhuvalle.

Vaikka kahden läheisen, runsasmorfologisen sukukielen oppimisessa on havaittu selvää siirtovaikutusta (Sulkala 1994, 1996; Hassinen 2002), on positiivisen siirtovaikutuksen analysointi tähän mennessä jäänyt melko vähälle suomenoppimista tutkittaessa. Samoin on ollut selvittämättä morfologisen siirtovaikutuksen yhteistoiminta muiden taivutuksen osaamiseen vaikuttavien tekijöiden kanssa. Kahden typologisesti erilaisen kielen, viron ja venäjän, puhujien suomenoppimisen vertailuakaan ei kovin paljon ole tehty. Annektrin Kaivapalun tutkimus avaa siten sekä kielten vertailun

että yleensä kielen oppimisen kannalta tutkimuksellisestikin uusia, mielenkiintoisia näkökulmia. Kaivapalu keskittyy väitöskirjassaan ennen kaikkea suomen morfologian oppimisen tarkasteluun mutta käsittelee myös morfologian opettamista. Kielenoppijan kognitiivinen järjestelmä (Hulstijn 2002: 195) on keskiössä läpi koko työn.

Kaivapalun informantteina on ollut 30 vironkielistä lukiolaista (Hiidenmaan Kärddlan lukiosta ja Tarton B. G. Forseliuksen lukiosta) ja 30 venäjänkielistä lukiolaista (Pietarin koulusta nro 204).

KOHDEKIELI LÄHDEKIELEN MUOTISSA

Tutkimuksensa teoreettisia lähtökohtia esitellessään Kaivapalu analysoi aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä näkemyksiä lähdekielen vaikutuksesta. Lähdekielen vaikutus voidaan määritellä lähde- ja kohdekielen väliseksi siirtämisprosessiksi (esim. Odlin 1989), oppijoiden hypoteesimallin rajoitukseksi (Schachter 1994), oppijan tietojen täydentämisstrategiaksi (Corder 1976 [1973]; Krashen 1983) tai lähde- ja kohdekielen yhteisen konseptuaalisen järjestelmän tuotteeksi (Jarvis 2000). Kaivapalu keskittyy työssään positiivisen siirtovaikutuksen tarkasteluun ja analysoi oppijoiden tuotoksia sen kannalta. Lähdekielen vaikutusta hän pitää kielenainesten siirtämisprosessina ja prosessien siirtymisenä lähde- ja kohdekielen välillä. Lähde-

▷

kielen taivutusmallien käyttö kohdekielen prosessoinnissa voi toimia myös oppijan strategiana. Kaivapalu käyttää lähdekielen vaikutusta kuitenkin laajempaan terminä kuin pelkästään siirtovaikutuksen synonyminä. Hänen mukaansa kielten välinen vaikutus on kattavampaa ja monimutkaisempaa kuin pelkästään rakenteellisten elementtien siirtoa kielestä toiseen. Se on lähdekielen vaikutusta nimenomaan kohdekielen omaksumiseen, ei lähde- ja kohdekielen molemminpuolista vuorovaikutusta.

Kaivapalun näkemys lähdekielen vaikutuksesta muistuttaa lähinnä Batesin ja MacWhinney'n (1987, 1989) kehittämää kilpailumallia, jota on ensikielen omaksumistutkimusten lisäksi alettu soveltaa laajemmin myös toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimiseen. Kilpailumallin mukaan toisen ja vieraan kielen oppiminen alkaa lähdekielen massiivisella siirtovaikutuksella, joka alkuvaiheessa ei ole tietoista. Jos lähde- ja kohdekieli ovat geneettisesti ja typologisesti läheisiä (kuten suomi ja viro), lähdekielen vaikutus on positiivista. Seuraavan pitkän vaiheen aikana oppija muokkaa kielijärjestelmäänsä kohdekielen mukaiseksi, ja lähde- ja kohdekielen järjestelmät saattavat läheisten sukukielten osalta olla päällekkäisiä. Myöhemmin kielten järjestelmät eriytyvät oppijoiden kielitajussa. Luonnollisesti myös oppijoiden henkilökohtaiset erot vaikuttavat eri vaiheissa tuotokseen. (MacWhinney 1990, 2001.)

Teoriaosiossa ja käsitteiden käytössä Kaivapalu osoittaa perehtyneisyyttä myös uusimpaan tutkimustietoon. Perusklassikojen (Odlin 1989; MacWhinney 1990; Faerch ja Kasper 1988) ohella tekijä on hyödyntänyt tuoretta alan tutkimusta (esim. Martin 1995; Schmidt 2001; erityisesti Jarvis 2000) ja tutustunut suomenoppimisen tutkimuksen osaltakin tuoreisiin lähteisiin. Myös aikaisempi suomen ja viron nomini-

morfologian oppimista koskeva tutkimustieto on olennainen osa teoriataustaa (esimerkiksi Remes 1995).

LÄHDEKIELEN VAIKUTUKSEN TUTKIMISEN METODOLOGISET HAASTEET

Scott Jarvisin (2000: 245–259) mukaan lähdekielen vaikutus on pystyttävä todistamaan kolmella kriteerillä: 1) samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotokset ovat homogeenisia (ks. myös Selinker 1992), 2) eri lähdekieltä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotokset ovat heterogeenisiä (ks. myös Ringbom 1987) ja 3) samaa lähdekieltä puhuvien oppijoiden lähdekielen ja kohdekielen tuotosten välillä on yhteys. Näiden vaatimusten täyttyminen tulisi siis Kaivapalun tutkimuksen osoittaa.

Jarvisin (2000: 260–261) metodologiseen viitekehykseen tukeutuen Kaivapalu on valinnut kontrolloitaviksi lingvistiksi taustamuuttujiksi lähde- ja kohdekielen lingvistisen etäisyyden, lingvistisen piirteen prototyyppisyyden ja tunnusmerkkisyyden, tehtävätyyppin sekä kielenkäyttöalueen.

Kilpailumalli (MacWhinney 1990, 2001) keskittyy kielen prosessointiin: se on taidon malli. Kilpailumallin prosessointistrategioita ovat mekaaninen prosessointi (*by rote*), yhdistäminen (*by rule*) ja analogioitten muodostaminen (*by analogy*). Mallissa vihjeen käsite on keskeinen; kielenoppijan kannalta nimitysvuokses- sa tärkeää on morfofonologisen vihjeen vahvuus ja luotettavuus. Kaivapalu tutkii vihjeiden merkitystä suomen nimitysvuokses- sen oppimisessa. Morfonologisten muotojen taivutustuloksiin vaikuttavat keskenään kilpailevat tekijät: lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus ja kohdekielen taivutusmallin ja taivutettavan sanan ominaisuudet. Kilpailua esiintyy myös tekijöiden sisällä. Esimerkiksi vartalo- ja

suffiksiallomorfien yhdistelmät kilpailevat taivutusprosessissa.

Aikaisemman tutkimuksen ja oman opetuskokemuksensa perusteella Kaivapalu on päättänyt 11 hypoteesiin. Nämä hypoteesit luovat aineiston analyysille selkeän ja jäsennellyn rungon. Kunkin hypoteesin oikeaksi tai vääräksi osoittautuminen on kerrottu selkeästi asianomaisessa kohdassa.

TESTIT TUTKIMUSAINEISTONA

Tutkimusaineisto koostuu kirjallisesta irtosanatestistä ja puolistrukturoidusta kertomuksesta, suullisesta irtosanatestistä ja ääneen ajattelusta. Tekijä on valinnut taivutettavaksi joukon suomen nomineja, joita suomenoppijat koetilanteessa taivuttavat irtosanoina tai käyttävät kertomuksessa. Kaksitavuisten testisanojen valinnan perusteena on ollut suomen sanojen erilaisuus tai samanlaisuus verrattuna viroon. Näin on saatu neljä testisanaryhmää: 1) sanat, joilla on virossa ja suomessa samanlainen vartalo ja samanlainen taivutus, 2) sanat, joilla on erilainen vartalo virossa ja suomessa mutta jotka taipuvat samalla tavalla, 3) sanat, joilla on samanlainen vartalo virossa ja suomessa mutta joilla on erilainen taivutus 4) sanat, joilla on erilainen vartalo ja taivutus virossa ja suomessa. Taivutusta tarkastellaan kolmen sijamuodon kannalta, monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin, ja eri testeissä sijojen esittämisjärjestys on aina sama. Herää kysymys, olisiko epätaivallinen järjestys, esimerkiksi ensin elatiivi tai illatiivi, tuottanut erilaisia tuloksia.

Koehenkilöiksi on valittu 10 edistynyttä ja 20 aloittelevaa vironkielistä suomenoppijaa, 20 edistynyttä ja 10 aloittelevaa venäjänkielistä suomenoppijaa sekä 12 vironkielistä ja 25 venäjänkielistä vertailuryhmän jäsentä. Kielenoppijoita koskevat taustamuuttujat (ikä, koulutus- ja kulttuuri- tausta, kielitausta, kohdekielen osaamisen

taso) on pyritty kontrolloimaan mahdollisimman tarkasti. Viron- ja venäjänkielisten vertailuryhmien funktio koko tutkimuksessa jää kuitenkin vähäiseksi, lukijalle osittain epäselväksikin.

Kaivapalun aineisto on laaja, ja se riittää hyvin lähdekielen vaikutuksen tutkimukseen. Kaivapalun tutkimusaineisto on kuitenkin testitilanteen tuotos, ja testien perusteella tehdyt yleistyksiset täytyy luonnollisesti suhteuttaa keruumenetelmään.

SUOMI TAIPUU VIRONKIELISELLÄ

Ensimmäinen aineiston analyysia käsittelevä osio on työn laajin kokonaisuus (143 sivua). Siinä Kaivapalu tarkastelee perinpohjaisesti virolaisten suomenoppijoiden taivutustuloksia ja vertaa niitä asettamiinsa hypoteeseihin. Kolmen sijamuodon, monikon partitiivin, illatiivin ja elatiivin, taivutusta tarkastellaan kahdesta näkökulmasta, tutkittavien sanojen vartaloiden ja taivutuksen samanlaisuudesta tai erilaisuudesta käsin. Edistyneiden ja aloittelijoiden tulokset esitellään kunkin testin osalta erikseen.

Aineiston kvantitatiivinen analyysi on tehty tarkasti. Koko kvantitatiivisen analyysin kirjaaminen prosentteineen ja esiintymätaajuuksineen ja lähes yksilösuoritusten kuvauksineen osoittaa Kaivapalun tarkkaa ja huolellista työskentelytapaa. Silti lukijasta detaljirikkaus tuntuu ainakin paikoin puuduttavalta, ja osa kommentoinnin anista hukkuu runsaisiin selityksiin.

Kvantitatiivisen analyysin perustana on Selinkerin näkemys (1992: 201), jonka mukaan siirtovaikutus ilmenee, kun lähdekielen malli toistuu kohdekielisessä käytäytymisessä tilastollisesti merkitsevästi. Kaivapalun tutkimusaineisto (testisanat, koehenkilöt) ei kuitenkaan kooltaan muodosta sellaista otosta, jonka perusteella voisi tehdä Selinkerin mukaisesti tilastollisesti merkitseviä päätelmiä. Useissa taulukoissa

▷

luvut ovat hyvin pieniä. Esimerkiksi taulukossa 14 (s. 108) esiintyy *herne*-sanasta monikon elatiivimuoto vain yhden kerran. Koska se on oikein, ovat *herne*-sanasta muodostetut elatiivimuodot tekijän mukaan sataprosenttisesti oikein. Näin tietenkin on, mutta mitä yksi esiintymä todistaa suomenoppijan *herne*-sanan elatiivitaivutuksen hallitsemisesta? Pienitaajuuksisia tilastoja voi toki tarkastella ilman merkittävyydestejäkin, ja päätelmien tulee olla varovaisempia. Työssä esitetyt taulukot ja kuviot ovat yleensä selkeitä ja helposti avautuvia ja havainnollistavat kulloistakin käsiteltävää asiaa hyvin.

Kaivapalun analyysi osoittaa, että vironkieliset suomenoppijat hyödyntävät lähdekielen taivutusmallia eniten testisanoissa, joilla on lähde- ja kohdekielessä sama tai erittäin läheinen vartalo ja sama taivutus. Toisaalta vironkieliset erehtyvät taivuttamaan saman kaavan mukaan niitäkin suomen kielen sanoja, joilla on sama vartalo mutta joiden taivutus on erilainen kuin viron sanoilla. Positiivinen lähdekielen vaikutus ilmenee selvimmin edistyneiden vironkielisten suomenoppijoiden tuotoksissa. Tekijän hypoteesit osoittautuvat tältä osin oikeiksi.

VENÄJÄNKIELISILLE OPITUT SÄÄNNÖTTÄRKEITÄ

Toinen analyysiosio on verraten lyhyt (29 sivua). Kaivapalu vertaa siinä venäjänkielisten ja vironkielisten suomenoppijoiden taivutustestin tuloksia. Analyysi on jälleen tarkkaa ja perusteellista työtä. Tässä luvussa lukijan mielenkiinto yksityiskohdista huolimatta säilyy paremmin, koska siinä jokaista testiosiota tarkastellaan viroa ja venäjää vertaillen ja eroja ja yhtäläisyyksiä kommentoidaan selkeästi. Myös asetetut hypoteesit todistetaan oikeiksi tai kumotaan tulosten mukaan.

Analyysi osoittaa, että aloittelevien vironkielisten ja kaikkien venäjänkielisten suomenoppijoiden prosessoinnissa morfonologisen vihjeen vahvuus on erittäin tärkeä. Tuottamisessa lähdetään ensisijaisesti sanan loppuäänteestä (-äänteistä). Vironkieliset suomenoppijat ovat alttiimpia turvautumaan ensin lähde- ja kohdekielen mallisanojen analogiaan ja vasta sen jälkeen sääntöjen mukaan taivuttamiseen, kun taas venäjänkieliset lähtevät opituista säännöistä ja turvautuvat analogiaan vasta, kun säännöt eivät auta. Lähdekielen vaikutus kohdekielen oppimiseen osoittautuu tässä tutkimuksessa siis huomattavasti myönteisemmäksi kuin aikaisemmin on luultu.

Kaivapalu pohtii myös, miten erilainen opetusperinne Virossa ja Venäjällä vaikuttaa prosessointitapaan: Virossa opetetaan poikkeuksettomat nominitaivutukset sääntöjen avulla ja poikkeukset (vaikeat tapaukset) analogian avulla. Venäjällä puolestaan lähdetään morfonologisesta vihjeestä, sijoitetaan analogisesti taivutustyyppiin ja sitten sovelletaan sääntöjä.

TAIVUTUSPROSESSIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Teoreettisesti erityisen kiinnostavia ja tutkimustuloksia valottavia lukuja ovat Kaivapalun väitöskirjan luvut 8 ja 9. Luvussa 8 Kaivapalu analysoi erittäin ansiokkaasti monikkomuotojen tuottamisprosessiin vaikuttavia tekijöitä: lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuutta, kohdekielen taivutusmallia (taivutuksen kompleksisuutta, morfonologisen vihjeen vahvuutta, taivutusmallin produktiivisuutta ja esiintymätaajuutta), taivutettavan sanan ominaisuuksia (sanon pituutta, tuttuutta oppijalle, sanan olemassaoloa vs. tekosanaa, sanafrekvenssiä), taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoimintaa ja kilpailua, kirjallista ja suullista prosessoin-

tia sekä kontekstissa ja ilman kontekstia tapahtuvaa taivutusta.

Lähde- ja kohdekielen mallien samankaltaisuus osoittautuu vahvimaksi taivuttamisen tueksi edistyneille vironkielisille oppijoille. Morfofonologisen vihjeen vahvuus taas tukee aloittelevia vironkielisiä ja kaikkia venäjänkielisiä suomenoppijoita enemmän. Taivutusmallin produktiivisuus ja esiintymätaajuus ovat venäjänkielisille tärkeitä apuneuvoja taivutusprosessissa. Tutun ja yleisen sanan taivuttaminen onnistuu paremmin kuin oudon sanan tai tekosanan taivuttaminen. Kaivapalun tutkimuksessa täyttyvät siis ne kolme Scott Jarvisin (2000: 245–259) esittämää vaatimusta, jotka osoittavat lähdekielen vaikutuksen.

Kaivapalu analysoi myös taivutustuloksiin vaikuttavien tekijöiden yhteistoimintaa ja kilpailua. Vironkielisillä oppijoilla lähdekielen vaikutus on tärkein, ja se neutraloi muiden tekijöiden vaikutuksen taivutukseen vaikuttavien tekijöiden keskinäisessä kilpailussa. Venäjänkielisillä suomenoppijoilla kilpailevat keskenään vain kohdekieliset tekijät. Suullisessa testissä venäjänkieliset selviävät paremmin kuin kirjallisessa, vironkieliset taas kirjallisessa paremmin kuin suullisessa. Erittäin kiinnostava tulos on myös se, että suomenoppija hahmottaa vartalon alkuosan ja tavunmuotoisen sijapäänteen, mutta vartalon loppuosan ja monikon tunnuksen ja joskus myös sijapäänteen alkuosan alue jää harmaaksi ja epämääräiseksi.

Luvussa 9 tekijä käsittelee sääntöjä, yhdistämistä ja analogiaa ja niiden käyttöä taivutusprosessissa. Hän kiinnittää huomiota sääntöjen soveltamiseen, allomorfiin yhdistämiseen ja analogian eri lajeihin. Näiden käsitteiden avulla tekijä selventää monia oppimiseen ja opettamiseen liittyviä seikkoja. Viron- ja venäjänkielisten suomenoppijoiden kirjallisten ja suullisten tuotosten perusteella näyttää siltä, ettei vartalon, tunnuksen ja sijapäänteen raja ole oppijan

kielitajussa niin itsestään selvä kuin kielenkuvauksissa ja virolaisessa ja venäläisessä suomen kielen opetuksessakin on oletettu. Sekä lähde- että kohdekielen analogia on kohdekielen taivutuksessa huomattavasti tärkeämpi tekijä kuin opetusperinteen mukaan voisi olettaa.

Kaivapalu kokoaa päätännössä hyvin taivutustuloksiin vaikuttavia tekijöitä koskevat, prosessointikontekstiin ja prosessointistrategioihin liittyvät hypoteesit ja niiden toteutumukset. Lähdekielen vaikutus ei osoittautunut tutkimuksessa irralliseksi ilmiöksi, vaan se toimii taivutusprosessissa yhdessä ja myös kilpaillen monien tekijöiden kanssa.

Loppuluku kokoaa tutkimuksen kulussa esiin nousseita tulosten soveltamismahdollisuuksia. Tutkimusaiheen teoreettisen tarkastelun ja monentyypisen aineiston läpikäynnin jälkeen tekijälle on avautunut mahdollisuus esittää jatkotutkimusaiheiden lisäksi konkreettisia opetukseen ja oppimiseen liittyviä sovellusehdotuksia. Kaivapalu on havainnut, että paradigma on suomenoppijoille psykologisesti todellinen käsite. Opetuksessa kannattaisi siksi panostaa paradigmansäisten eli sijamuotojen välisten yhteyksien vahvistamiseen esimerkiksi opettamalla saman paradigman monikon avainsijamuodot samanaikaisesti verkostona ja korostamalla analogista prosessointia nykyistä enemmän. Koska sanan loppuäänneet toimivat suomenoppijoille tärkeimpinä morfofonologisina vihjeinä, Kaivapalun mukaan opetuksessa kannattaisi asettaa rinnakkain sanan loppuäänneet ja vartalovoikaalit ja vahvistaa näin paradigmansäisiä yhteyksiä oppijoiden kielitajussa. Lähde- ja kohdekielen järjestelmien laajempi vertailu opetuksessa olisi tärkeää, koska oppijoiden käsityksillä kielten samankaltaisuudesta ja erilaisuudesta saattaa olla ratkaisevampi merkitys kuin kielten tyypologisella etäisyydellä tai läheisyydellä.

▷

Annekatriin Kaivapalun väitöskirja selvittää, miten virolaiset ja venäläiset lukiolaiset oppivat suomea ja miten he voivat käyttää ja käyttävät äidinkieliään apuna suomen oppimisessa. Oppijan virheet Kaivapalu näkee ikkunoina tuottamisprosessiin. Tutkimusaihe on selkeästi rajattu, ja työ esittää ja kokoaa seikkoja, jotka edistävät tai estävät toisen kielen oppimista. Tekijä kiinnittää huomion niin kielten läheisyyteen ja erilaisuuteen kuin myös kielenoppijan strategioihin. Työ osoittaa myös, miten kielen rakenteisiin pohjautuvaa kontrastiivista tutkimustietoa voidaan hyödyntää lähdekielen vaikutuksen tutkimuksessa. Tutkimus käsittelee monia yleisiä kielenoppimiseen ja opettamiseen liittyviä seikkoja, ja väitöskirja antaa myös ohjeita opettajille. Analyysi on perusteellista, monia tekijöitä huomioon ottavaa ja yhdistävää, systemaattista ja vakuuttavaa. Kaivapalun tutkimus on selkeä avaus lähdekielten uudenlaiseen tarkasteluun kielenoppimisen tutkimuksessa ja myös siirtovaikutuksen käsitteen pohdintaan morfologisesti rikkaiden kielten osalta. ■

HELENA SULKALA

Sähköposti: helena.sulkala@oulu.fi

LÄHTEET

BATES, ELIZABETH – MACWHINNEY, BRIAN 1987: The competition, variation and language learning. – Brian MacWhinney (toim.), *Mechanisms of language acquisition* s. 157–193. Hillsdale, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.

— 1989: Functionalism and the competition model. – Brian MacWhinney & Elizabeth Bates (toim.), *The crosslinguistic study of sentence processing* s. 3–73. Cambridge: Cambridge University Press.

- CORDER, S. PIT 1976 [1973]: *Miten kieli-tiedettä sovelletaan.* [Introducing applied linguistics.] Suom. Maria Vilkuna. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 321. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- FAERCH, CLAUS – KASPER, GABRIELLE 1988: Transfer in production: Some implications for the interlanguage hypothesis. – Hans Wilhelm Dechert & Manfred Raupach (toim.), *Transfer in language production* s. 173–193. Norwood, N. J.: Ablex.
- HASSINEN, SIRJE 2002: *Simultaaninen kaksikielisyys. Läheiset sukukielet viro ja suomi rinnakkain.* Acta Universitatis Ouluensis. B. Humaniora 43. Oulu: Oulun yliopisto.
- HULSTIJN, JAN 2002: Towards a unified account of the representation, processing and acquisition of second language knowledge. – *Second Language Research* 18:3 s. 193–223.
- JARVIS, SCOTT 2000: Methodological rigor in the study of transfer: Identifying L1 influence in the interlanguage lexicon. – *Language Learning* 50:2 s. 245–309.
- JARVIS, SCOTT – ODLIN, TERENCE 2000: Morphological type, spatial reference, and language transfer. – *Studies in Second Language Acquisition* 22 s. 535–556.
- KELLERMAN, ERIC 1995: Crosslinguistic influence: Transfer to nowhere? – *Annual Review of Applied Linguistics* 15 s. 125–150.
- KRASHEN, STEPHEN 1983: Newmark's »ignorance hypothesis» and current second language acquisition theory. – Susan M. Gass & Larry Selinker (toim.), *Language transfer in language learning* s. 135–153. Rowley, MA: Newbury House Publishers.
- LATOMAA, SIRKKU 1993: Mitä hyötyä on

- oppijoiden kielitaustan tuntemisesta? – Eija Aalto & Minna Suni (toim.), *Kohdekielenä suomi. Näkökulmia opetukseen* s. 9–31. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MACWHINNEY, BRIAN 1990: Psycholinguistics and foreign language acquisition. – Jorma Tommola (toim.), *Vieraan kielen ymmärtäminen ja tuottaminen* s. 71–87. AFinLan vuosikirja 1990. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 48. Vaasa: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys.
- 2001: Emergentist approaches to language. – Joan Bybee & Paul Hopper (toim.), *Frequency and the emergence of linguistic structure* s. 449–470. Amsterdam: John Benjamins.
- MARTIN, MAISA 1995: *The map and the rope: Finnish nominal inflection as a learning target*. Studia Philologica Jyväskyläensia 38. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- ODLIN, TERENCE 1989: *Language transfer: Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- REMES, HANNU 1995: *Suomen ja viron vertailevaa taivutustypologiaa*. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 2. Oulu: Oulun yliopisto.
- RINGBOM, HÅKAN 1987: *The role of the first language in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- SAJAVAARA, KARI 1999: Toisen kielen oppiminen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 73–102. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- SCHACHTER, JACQUELIN 1994: A new account of language transfer. – Susan M. Gass & Larry Selinker (toim.), *Language transfer in language learning* s. 32–46. Amsterdam: John Benjamins.
- SCHMIDT, RICHARD 2001: *Theories, evidence, and practice in foreign language teaching*. Conference on Nordic languages as second and foreign languages. Reykjavik, May 2001.
- SCHWARTZ, BONNIE D. – SPROUSE, REX A. 1996: L2 cognitive states and the full transfer/full access model. – *Second Language Research* 12:1 s. 40–72.
- SELINKER, LARRY 1992: *Rediscovering interlanguage*. London: Longman.
- SULKALA, HELENA 1994: Suomi toisena kielenä kielisukulaisille. – Helena Sulkala & Heli Laanekask (toim.), *Lähivertailuja* 8 s. 106–113. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 40. Oulu: Oulun yliopisto.
- 1996: Finnish as a second language for speakers of related languages. – Maisa Martin & Pirkko Muikk-Werner (toim.), *Finnish and Estonian – new target languages* s. 143–157. Proceedings of the Fenno-Ugric Languages as Second and Foreign Languages Symposium. Centre for Applied Language Studies. Jyväskylä: University of Jyväskylä.